

РАЗВИТИЕ НА СЧЕТОВОДНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В БЪЛГАРИЯ

д-р Антон Свраков

Дипломиран експерт-счетоводител
Регистриран одитор

*„Нищо не се променя така често,
както миналото.“
Жан-Пол Сартр*

Ключови думи:	Резюме
Счетоводно законодателство Европейска хармонизация на счетоводството Търговски закони Счетоводно право Закон за счетоводството	Настоящият материал представя в изключително обобщен вид цялостното развитие на българското счетоводно законодателство от Освобождението до наши дни. Той се основава на едно много по-пълно изследване и беше адаптиран в настоящия си вид за целите на една конференция, както и за нейното представяне в списанието на ИДЕС през юбилейната за професията на дипломираните експерт-счетоводители 2021 г. ¹ Последователно са разгледани отделните етапи, през които преминава счетоводното законодателство след възстановяването на държавната ни независимост през 1878 г., през двете промени в обществено-политическата ни система и до наши дни. Анализирани са както външните влияния, така и специфичните условия, които са довели до приемането на различните законодателни и регулаторни решения. Критичният тон, който лесно може да се установи, е насочен изключително към възможността да се поучим от историята и да обмисляме внимателно какви законодателни решения са необходими за по-ефективното ни икономическо развитие.

ВЪВЕДЕНИЕ

Както се вижда от заглавието, два са изразите, чието съдържание следва да бъде разгледано. На първо място е понятието „развитие“. Смисълът му е в постепенното преминаване от един в друг, при това по-висок и по-съвършен етап. Но в по-широк смисъл, доколкото развитието винаги е исторически детерминиран процес, то може да

¹ Свраков, А. Развитие на счетоводното законодателство в България от Освобождението до наши дни, ИК Труд и право, С., 2019 г.

бъде твърде противоречиво. Примерите в общественно-политическия живот на нашата страна са достатъчно красноречиви. На второ място, това е „счетоводно законодателство“. Ако приемем популярното разбиране, че счетоводството е водене на сметки, то защо тогава добавяме законодателство? Ето това е същината – в случая се касае до единството между един абстрактен модел за финансово представяне на стопанската дейност, от една страна, и неговата правна регулация, от друга. Този абстрактен модел на нареченото впоследствие „двойно счетоводство“ се е зародил еволюционно в практиката на италианските търговци и банкери през XIV – XV век. Постепенно, по чисто емпиричен път, се е стигнало до идеята за вечното равенство, когато в записванията е включен капиталът на търговеца като една мисловна, стойностна конструкция на имуществото, намалено с дълговете над него. От съдържателен и от технически аспект системата се е затворила и чрез двойното записване ставало възможно да бъде поддържано това желано вечно равенство. Появили са се и първите автори, които описвали този абстрактен модел като алгоритъм, по който търговците и банкерите могли акуратно да водят своите книги. Безспорно първенството се е паднало на монаха францисканец и професор по математика Лука Пачоли, справедливо наречен „бащата на счетоводството“.² Така е била създадена техниката на системното или двойното счетоводство, която по-късно е обоснована теоретически и през втората половина на XIX век навлиза в университетите като научна дисциплина. Тя не се влияе от това къде и от кого се водят търговските книги или счетоводството, които термини стават синоними.³ Като абстрактен модел техниката на двойното счетоводство е една и съща в различните държави и общественно-политически устройства. Затова ние не говорим за „счетоводство“, а за „счетоводно законодателство“. Правните регулации са продукт на държавната власт, чрез които се регулират различни области от обществения живот. Като присъщо качество на търговците счетоводството е включено в първия пример за търговска кодификация във Франция *Ordonnance de commerce* от 1673 г. Независимо от начина, по който това се извършва впоследствие в различните държави, то винаги е субсидиарно на търговското право. Затова разглеждаме счетоводното законодателство, тъй като само по себе си счетоводството, макар и съвършена идея и техника, не може да има никакво самостоятелно приложение. То винаги е ограничено в предварително поставените му национални правни и регулаторни рамки.

За целта на изложението са очертани три последователни етапа в развитието на счетоводното законодателство у нас. Това са неговото първоначално развитие, на второ място – преходния период и времето на социализма, и на трето – нашето съвремие, започнало след 1991 г.

² Книгата му „Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionita“ е издадена на 10 ноември 1494 г. във Венеция. В нейния XI трактат „Particularis de computis et scripturis“ Лука Пачоли описва наречения от него „венециански метод“, който е в основата на старата италианска форма на двойното счетоводство. Предполага се, че самият термин „двойно счетоводство“ се е появил отново в Италия, но вече в първата четвърт на XVI.

³ Все пак терминът „счетоводство“ има по широк смисъл, тъй като се прилага не само по отношение на търговците.

Предвид ограниченията на обема в едно подобно издание целта на изложението по-нататък е преди всичко да бъдат обосновани някои изводи. Те от своя страна могат да бъдат основа както за бъдеща професионална дискусия, така и като възможни идеи при продължаващото развитие на счетоводното законодателство у нас.

§ 1. СЪЗДАВАНЕ И РАЗВИТИЕ ДО КРАЯ НА 1947 г.

Франция и Германия са първите страни, които още от началото на XIX век успяват да кодифицират своето търговско право. Една от началните глави в техните търговски закони е посветена на търговските книги. На този най-ранен етап е много трудно да се говори за някаква относителна самостоятелност на счетоводните норми извън търговските и административно-правните. Тогава се е зародило разбирането, че като търговско качество счетоводството е призвано да обслужва преди всичко тези два вида правни норми. Това се е обуславяло от степента на мащабите на стопанската дейност и на обществените отношения. Независимо от това още във *Всеобщото право на пруската държава* от 1794 г. (*Allgemeine Landsrecht für die Preußischen Staaten*) и в последвалия първи *Всеобщ немски търговски закон* от 1861 г. (*Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch*) вече се срещат някои норми от счетоводно-правен характер. Те се отнасят главно до принципа на предпазливостта при оценяване на имуществото, което ще бъде включено в счетоводния баланс.

Началото на обществено-политическото и стопанско модернизирание на Балканския полуостров е поставено малко преди средата на XIX век с въвеждането в пределите на Османската империя на редица непознати дотогава закони. Така през 1850 г. влиза в сила Турския търговски закон. Твърде условно е да приемем, че това е и нашето начало, тъй като все още не съществува самостоятелна българска държава. Не разполагаме и с достатъчни факти, за да оценим доколко българските търговци, в т.ч. по отношение воденето на книгите им, са спазвали изискванията на този закон. Все пак неговото действие продължава и непосредствено след Освобождението, докато на 1 януари 1898 г. не влиза в сила първият български Търговски закон. Съгласно неговия чл. 823 „изгубват силата си всички ония закони и наредби, които се отнасят до предмети, предвидени в тоя закон“. Книга първа от закона се нарича *За търговците, търговските дружества и сделки*. Глава четвърта в нея е *За търговските книги*. Тази глава се състои от 14 члена с различен обем, разделяни от абзаци, които не са допълнително номерирани. Българският законодател е стигнал до една смесица между френския и немския модел, които тогава са му били известни. Още в първия член от глава четвърта се указват конкретните книги, които търговците са длъжни „непременно“ да водят. Такива се дневник (journal), книга за инвентарите и равносметките и книга за копиране на търговската кореспонденция. Това е по-скоро френският модел, при който изрично се упоменават задължителните за водене книги. За всяка една от цитираните книги е определен отделен член, в който се визират съответните изисквания за начина на записванията по нея. За разлика от испанския Търговски

закон от 1829 г. (*Código de Comercio*), нашият търговски закон не предписва Главна книга (*El libro mayor ó de cuentas corrientes*). Със сигурност испанският законодателен модел не е бил сред познатите у нас. Законодателят не конкретизира начините, по които трябва да се водят търговските книги. Както и в останалите европейски закони хипотезата е, че търговските книги следва да се водят „редовно“, без някаква насока за познатите тогава просто или двойно счетоводство. След като приема френското разбиране по отношение на задължителните за водене търговски книги, нашият законодател се обръща към немския модел. От търговците се изисква изготвянето на встъпителен инвентар и равносметка за установяване на „отношението на актива към пасива.“ Това следва да се изпълнява ежегодно и в резултат на инвентарния опис трябва да бъде изготвен счетоводният баланс. С негова помощ се установява увеличението или намалението на капитала (чистото имущество) за отчетния период. Затова, подобно на френския опит, се използва терминът „равносметка“ (*bilan*). Този начин на установяване на промените в собствеността на търговеца все още е единственият възможен. По онова време не съществува разбирането за установяване на печалба или загуба за годината, която да бъде добавена или извадена от натрупаното чисто имущество в нейното начало.

Нека да обърнем внимание, че този еkleктичен и противоречив модел за следване на законодателния опит на развитите държави ще стане характерна черта за българското счетоводно законодателство до наши дни. А това, разбира се, не може да бъде добра атестация за законодателна работа. Интересно е къде трябва да търсим корените на непоследователността, а и както свидетелстват авторите от същия период, прибързаността при приемането на Търговския закон. Вероятно в цялостната изостаналост на израстването на обществото ни, в липсата на традиции и на поколения с по-добро възпитание, образование и култура, а същевременно в наличието на политическите страсти, които се проявяват по-силно, отколкото грижата за стопанското ни развитие.⁴ Някои автори съвсем правилно обвързват тези процеси и със склонността към корупция и различни далавери.⁵ Да не забравяме, че България е получила своята независимост към края на XIX век с чужда помощ, без народът ни да е преминал през естествените етапи на западноевропейската цивилизация. Затова индивидът, семейството, търговското предприятие, градът, общината винаги са били в подчиненост на силно централизираната държавна власт. Но пък и изброените единици в много малка степен са имали съзнанието, че държавата се изгражда от тях, отдолу нагоре, а не с нейното установяване в резултат на Руско-турската освободителна война.

Обстоятелството, че макар и еkleктичен, в основата на нашия Търговски закон стои немската търговско-правна система, не е случайно. От една страна, през този период българското княжество се

⁴ Този примат на политическите страсти, който представлява стремеж към властта на всяка цена, съпътства развитието на обществото ни и през последните 30 години.

⁵ Пенчев, П. Как се наливаха основите. Към ранната история на българската корупция, (1879-1912 г.), С., 2011 г.

обвързва политически повече с Германия, отколкото с Франция. От друга страна, немският *Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch* е помодерен от френския *Code de Commerce* и немалко съседни на България държави са го възприели. Според неговите критици обаче така се е получило едно противоречие между Търговския закон и Закона за задълженията и договорите, който е създаден на основата преди всичко на френския *Code Civil*.⁶ В следването на немския модел не може да има никакво съмнение при прочита на чл. 35 от закона: „При съставяне на описа и равносметката имотите и вземанията трябва да се обозначат по стойността им във време на съставянето му. Съмнителните вземания трябва да се опишат по вероятната им стойност, а безнадеждните трябва да се отпишат.“ Макар и в по-съкратен вариант напълно е възпроизведен консервативният немски начин за оценка на имуществото чрез включването в Търговския закон на една чисто счетоводно-правна норма. Останалите текстове от глава четвърта в стария Търговски закон също се основават на немския образец. Допуска се редовно водените търговски книги да бъдат използвани като доказателство, но само в спорове, произхождащи от търговски сделки. Тази сила не се изгубва, ако книгите бъдат водени от помощниците на търговеца, но описът и равносметката следва да бъдат подписани лично от него или от персонално отговорните съдружници. В закона не са включени ограничения за езика, на който следва да се водят търговските книги, което го различава от немския първоизточник. По същия начин въпросът за езика е подминат и във френския закон. Това означава, че на територията на страната ни е допустимо търговските книги да се водят и на чужд език, като се приема, че това все пак е някой от познатите, говорими езици.

И така, в самото начало на XX век, в България са поставени законодателните основи за развитието на една обусловена от степента на обществените отношения пазарна икономика. Като неразделна част от тях са търговско-правните и постепенно отделящите се от тях счетоводно-правни норми. Тези норми са включени в Търговския закон, а впоследствие и в някои други устройствени закони за стопанската дейност. В този смисъл, макар и противоречиво, България тръгва по западноевропейския законодателен модел. Оттук нататък въпросът вече е в това доколко формиращите се счетоводно-правни норми ще се развиват в правилната посока. Не по-малко значение има и това дали ще бъдат създадени механизми, чрез които да се гарантира правилното им прилагане. Само двадесетина години по-късно обаче у нас настъпва една особеност, която дава не особено качествените си плодове до ден днешен. До 1921 г. счетоводството е регламентирано единствено в общата и в частта за отделните видове дружества на Търговския закон. Странно защо българският законодател решава да съчетае интересите на фиска с този на търговците. Разбира се, това няма как да стане чрез допълнения и промени в Търговския закон. Търговските норми са насочени към защита на интересите на търговеца и на неговите кредитори, затова са консервативни към установяване на резултатите по годишния

⁶ Джидров, П. Коментар на Търговския закон в два тома, 1920 г., цитира се по фототипното издание от 1993 г., т. 1, стр. 16.

счетоводен баланс. Решението на въпроса е намерено по друг начин. През юли 1921 г. е приет и е публикуван Закон за търговските книги, който влиза в сила от 1 януари 1922 г. Като специален закон, чрез който се регулират обществените отношения в една конкретна област, към него е издаден и Правилник за прилагането му.

Безспорно това е нещо различно от познатата ни дотогава европейска практика. Ако законодателят е искал да уреди по-пълно воденето на търговските книги, би трябвало той да внесе изменения и допълнения в съответните части на Търговския закон, както и в тези за дружествата. Вместо това той създава отделен закон, насочен към участващите в стопанския живот субекти, чието приложно поле обаче е ограничено само до воденето на техните търговски книги. След това го допълва с Правилник за прилагането му, независимо че законът нито е твърде обемен, нито особено сложен. Видимо това е един субсидиарен или специален закон, основанието за създаването на който е съществуваща вече търговска кодификация. В същото време чрез Закона за търговските книги не се отменя никоя от нормите, които се отнасят до тях и които вече са визирани в Търговския закон. Защо се стига до подобен модел, още повече че това не е практиката на европейските законодатели? Нали България изцяло е разчитала на чуждестранния опит. Този въпрос досега не е бил поставян и съответно изследван. Нека да опитаме със следната хипотеза.

Първо да се върнем към обществено-политическото и стопанското състояние на страната ни след края на Първата световна война. България се намира в най-тежкия период от възстановяването ѝ като самостоятелна държава. Тя е победена и в Междусъюзническата, и в Първата световна война. През 1913 и 1915 г. бежанският поток от сънародници е огромен за нашите мащаби. На 3 октомври 1918 г. цар Фердинанд абдикира, но династията остава и запазва българския престол в лицето на цар Борис III. Независимо от общонационалните трудности политическите боричкания не стихват. За времето от 17 октомври 1918 г., когато е назначено 37-ото правителство на Царство България, до 4 януари 1928 г., когато започва управлението на 44-тото правителство, са почти 10 години. През този период се сменят 8 правителства!⁷ Войната напълно е изтощила народното стопанство, реколтата обикновено не е достатъчна, а спекулата и корупцията процъфтяват. Страната ни е осъдена и трябва да изплаща огромни суми от репарации, както и контрибуции в натура за Гърция, Румъния и Югославия. Международната изолация на България е пълна. В страната има много вълнения, някои от които брутално и безнаказано се потушават от властите с прекомерна сила. Партийните борби за надмощие са жестоки и без ограничения. Взелите властта обаче не са в състояние да подобрят положението на хората. Няколко години се редуват жертвите на белия и на червения терор.

Обикновено в подобна обстановка се налага по-силната намеса на държавата. Така става и у нас. Законите, които се приемат, са насочени не толкова към развитието, а към защитата на държавата и

⁷ Цураков, А. Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атентатите в България, С., 2008 г.

към рестрикции в стопанството. Първоначално това се прави от земеделското правителство на Ал. Стамболийски, а след това от взелия властта с преврат проф. Ал. Цанков. През 1924 г. има продоволствена криза, затова е приет Закон за забрана на вноса на стоки, които не са от първа необходимост. Той е последван от Закон за облекчаване на продоволствието и намаляване на скъпотията. С цел ограничаване на спекулата е ликвидирана свободната валутна търговия. Създадено е Комисарство по продоволствието, което като държавен орган контролира цялата търговия с хранителни продукти. Закриват се частните и се създават държавни трудови борси. Последователно са приети Закон за данък общ доход от 1920 г., Закон за данъка върху дружеството от 1920 г., Закон за финансовата инспекция от 1921 г. и т.н. По Закона за данъка върху общия доход най-високото облагане достига до 35%.

Ето, в подобна общественно-политическа и икономическа среда следва да се разглеждат всички въпроси в развитието на търговското ни законодателство между двете световни войни. Защо българският законодател е пренебрегнал изконни положения в търговското право и е внесъл в една негова специална част напълно данъчни мотиви? Вероятно това е бил най-лесният начин, по който е могло да се обвържат счетоводно-правните с фискалните норми. Някои автори, които са работили през разглеждания период, приемат, че създаването на самостоятелни закони за търговските книги по-скоро е насочено към осигуряването на определени фискални норми, а не толкова към интересите на търговците.⁸ На консервативността на счетоводно-правните норми в търговското право се противопоставя данъчният интерес на държавата. Затова в създаването на Закона за търговските книги прозират по-скоро фискални цели, отколкото внимание към интересите на търговците. Считаме, че това е била истинската причина за появата в нашата страна на самостоятелна кодификация за воденето на търговските книги. Тогава се е зародил този уклон оценяването на имуществото, а впоследствие счетоводството изобщо, да се подчинява едновременно и на търговските, и на данъчните изисквания. Създаването на самостоятелен Закон за търговските книги, който произтича от търговското право, същевременно дава възможност да бъдат обслужени и интересите на бюджета. Получава се странна смесица – от една страна, най-консервативните норми за оценяване се съдържат в Търговския закон. От друга страна, те се ограничават на основата на един вече специален закон, който обаче не е от областта на данъчното право. Ясно се вижда непоследователността в уреждането на два различни вида обществени отношения – от една страна, между отделните търговци, а от друга – между тях и фиска. При това отстъплението е за сметка на търговските и на счетоводно-правните норми чрез даване на предимство на фискалните интереси. Проследявайки внимателно процесите, по-нататък ще видим, че счетоводството все повече се е свързвало с данъчното облагане. Така още в първата четвърт на XX век у нас се създава погрешното

⁸ Герилевски, В. Оценките при годишните баланси, Годишник на Висшето търговско училище, Варна, 1934 г., стр. 27.

разбиране, че счетоводството стои по-близко до фискалните интереси на държавата, отколкото до търговците, към които то е насочено.

През този период започва и един процес на чести законодателни промени. През 1936 г. влиза в сила Наредба – закон за търговските книги, с чийто чл. 27 се отменя действието на закона от 1922 г.⁹ Предвидено е към Наредбата – закон да бъде издаден правилник, но той влиза в сила едва в началото на 1943 г., т.е. 7 години по-късно. В Наредбата – закон се очертават ясно две области на законодателно уреждане – административна и счетоводно-правна. Вече се въвежда изискването търговските книги да се водят по правилата на системното (двойно) счетоводство, а към тях да се водят и спомагателни, с които те следва да бъдат „в пълна връзка“. Първоначално е предвидено търговските книги да се водят само на български език. Само след 3 месеца обаче това се променя, като се допуска използването и на някои от другите живи езици. Вече е определено, че отчетната година следва да бъде календарната, но се допускат изключения поради естеството на дейността. За първи път в подобна законова материя е включена глава *Търговските книги при облаганията*. Така редовното им водене се обвързва не само със споровете пред съдилищата, но и при данъчните облагания. Изрично се въвежда изискването всяко вписване по търговските книги да бъде подкрепено с документи. Класифицирането, първичното и последващото оценяване на имуществените форми в общи линии следват консервативната немска традиция. Затова може да се направи изводът, че счетоводно-правните норми, колкото и да са обвързани с административните изисквания, са получили правото на свой собствен живот. В същото време Наредбата – закон от 1936 г. носи определена фискална насоченост, а тази тенденция ще се проявява все по-ясно в бъдеще.

През този период следва да се спомене за приемането на един друг, свързан със счетоводното законодателство, нормативен акт от 1931 г. Това е Закон за Института на заклетите експерт-счетоводители, към който е издаден и правилник за прилагането му. Приемането на закона става под влияние на съществуващата вече практика в САЩ и в Западна Европа, насочена към запазване интересите на собствениците. От друга страна, очакванията на законодателя са, че професионализмът на заклетите експерт-счетоводители може да се противопостави на проблемите във финансовото управление, възникнали вследствие на икономическата криза от началото на 30-те години на XX век. След по-малко от двадесет години институцията на независимите стопански проверители ще бъде закрыта, защото тя няма място в условията на социалистическото стопанство.¹⁰ А след малко повече от четиридесет години от закриването ѝ, тя ще бъде възстановена отново в резултат на промените в обществено-политическите условия в нашата страна. Този пример много ясно

⁹ В периода от 19 май 1934 до 21 май 1938 г. Министерският съвет изпълнява функциите и на законодателен орган, затова неговите актове имат характер на наредба – закон.

¹⁰ Под влияние на немския модел тогава се използва понятието „стопанска проверка и заверка“ и експерт-счетоводителите, които могат да я извършват, полагат клетва в името на бога.

показва как превратната историческа съдба на България се отразява негативно на икономическото ѝ развитие.

И така, този първи етап от развитието на счетоводното законодателство се характеризира със създаването на търговска кодификация, в чиито рамки относително самостоятелно се развиват и счетоводно-правните норми. В същото време обаче, под влияние на специфични за страната ни фактори, те придобиват определена фискална насоченост. Така се стига до един синтез между използването им както за частно-правните интереси на търговците, така и за публичните цели на държавата. В крайна сметка първоначалното развитие на българското счетоводно законодателство определя една взаимност между счетоводно-правните и данъчните норми. Постепенно с времето тя ще бъде приета за нещо нормално, а това ще повлияе на цялостното му развитие.

§ 2. ПРЕХОДЕН ПЕРИОД И ВРЕМЕТО НА СОЦИАЛИЗМА

Политическите промени в страната, започнали символично на 9 септември 1944 г., водят до налагането на непознати дотогава социално-икономически отношения. От 4 декември 1947 г. у нас влиза в сила нова Конституция. Приети са и веднага са приложени закони за национализация на индустрията, за банковото дело, за вътрешната търговия, за едрата градска собственост, а в селското стопанство започват процесите на коопериране. Държавната и кооперативната собственост следва да еволюират до общонародна и се ползват със специалната защита на държавата. Това е отрицание на частната собственост, на свободните пазарни отношения, на конкуренцията и на други базисни за капиталистическия модел на развитие икономически категории. Преминавайки през един преходен период, постепенно в България се налагат социално-икономически отношения, наречени най-общо социалистически. Нормативното уреждане на счетоводството в подобна среда е започнало в Съветска Русия след промяната в общественно-политическите отношения от края на 1917 г. В новите условия не могат да бъдат прилагани законодателните решения, които са съответствали на съвсем различен тип производствени отношения. Така в България, последователно и за много кратко време, се прилагат два нормативни акта, свързани със счетоводното законодателство през преходния период. Първият от тях е Законът за търговските книги, който заедно с Правилника към него влизат в сила от 1 януари 1948 г. Голямата разлика в сравнение с предишната законодателна основа е в съдържанието на Правилника за прилагане на закона. Приет е принципно нов подход, при който правилникът съдържа пояснения към всеки един от членовете на закона. Тези пояснения обаче имат характер по-скоро на подробна инструкция на действие, а в някои случаи напомнят на добре написан учебник. Правилникът към закона не само пояснява неговите текстове, но в много случаи разширява техния смисъл, което пък е в противоречие с йерархията в нормативните актове. В него са дадени не само подробни обяснения, но и различни примери. Материята е развита на високо професионално ниво, което вероятно е в резултат от

участието на Института на заклетите експерт-счетоводители при разработването ѝ. Правилникът е първият нормативен акт в областта на счетоводството, издаден от изпълнителната власт, в който не само текстът, но и духът издава различен от досегашния подход на регламентиране. Разбирането на Закона за търговските книги предполага предварителна подготовка. Правилникът не само пояснява, но се стреми и да образува допълнително тези, които го прилагат. Като обобщение бихме посочили, че правилникът изцяло изземва смисъла на закона и става основа за прилагане на счетоводството в предприятията. С това се поставя началото на една практика, която впоследствие ще бъде определяща в областта на счетоводното законодателство по времето на социализма. Най-характерното за нея е, че законодателната основа е минимална, така че регулациите да бъдат оставени изключително в ръцете на изпълнителната власт.

В този закон и в правилника към него съжителстват както познати дотогава, така и напълно нови норми, които ще бъдат развити по-пълно в следващите нормативни актове. Към тях следва да бъдат причислени воденето на книгите само на български език, начинът и техниката на записванията в тях, задължителното прилагане на типови балансови схеми и сметкоплани за индустриалните и търговските предприятия и др. Законът и правилникът към него обаче остават в сила само една година. Времето на социалистическо преустройство е достатъчно бурно, властта трябва да бъде утвърдена, а това налага по-смели законодателни решения в областта на стопанството. Така от 1 януари 1949 г. влизат в сила нов Закон за счетоводството и Правилник за приложението му. Те са подготвени от създадения отдел „Уеднаквяване на счетоводството на стопанските предприятия“ в Министерството на финансите. Наред с отмяната на някои предходни нормативни актове с този закон се закрива и Институтът на заклетите експерт-счетоводители. Тази професия не е необходима в новите условия на собственост и управление на стопанството. Както се вижда от заглавието, разбирането за търговски книги е заменено от термина „счетоводство“. С „буржоазното“ разбиране за търговско право следва да се скъса, затова, считано от 1 януари 1951 г., Търговският закон, с изключение на няколко члена, е отменен. На мястото на търговските книги следва да се създаде социалистическото разбиране за единна система за народностопанска отчетност, която включва счетоводната, статистическата и оперативно-техническата. Налагането на социалистическата терминология постепенно ще доведе до това, че на счетоводството да се гледа като на „система за производство на отчетна информация.“ Оттук нататък идеологията ще присъства по-силно или по-слабо във всички нормативни актове в областта на стопанството и на счетоводството в частност. При това независимо от високия професионализъм и задълбоченост, с които са изготвени те. Законодателството винаги се основава на определена концепция, теория, общи принципи и конкретни правила. В основата на бъдещото счетоводно законодателство е заложена „Общата теория на

социалистическата счетоводна отчетност.¹¹ Системата на двойното счетоводство се основава на разбирането за капиталовото равенство, което от своя страна се трансформира в балансово. Вечното равенство и хармония в тази система се поддържат от противоположността при воденето на сметките за имуществото, от една страна, и за капитала и задълженията, от друга. Тази парадигма следва да се запази, като се насити с ново, социалистическо съдържание. За целта двете страни на капиталовото равенство се превръщат в средства и съответно в източници на тези средства. Много е лесно, защото понятието капитал изчезва и на негово място се появява разбирането за Основен фонд. То символизира социалистическата собственост над средствата и балансира вечното равенство в системата. Оттук нататък могат да се създават счетоводно-правните норми, които са подчинени на общите икономически закони за социалистическо развитие на стопанството.

Като структура и обем Законът за счетоводството от 1948 г. не се различава съществено от предшестващия го, но нека все пак да отбележим някои особености. За първи път се допуска Министерският съвет, по предложение на Държавната планова комисия, да постанови основните средства на предприятията да бъдат преоценени по тяхната възстановителна (новонабавна) стойност. Целта е да бъдат преодолените негативните ефекти от следвоенната инфлация. На това законово основание е издадена Наредба за инвентаризацията и за преоценката на основните средства към 1 януари 1949 г. Това е изключително подробен документ с редица приложения и строги изисквания към лицата, които ще ги подписват. Преоценката се извършва основно по ценоразпис, който е одобрен от Министерския съвет, а в редки случаи по преизчисления с приложените индекси на поскъпване. Така са игнорирани всякакви различия, които биха настъпили, ако се даде право на предприятията сами да определят възстановителната стойност на притежаваното от тях имущество. На комисиите по места обаче е дадено правото да определят бъдещия полезен живот на всяко основно средство, така че от началото на 1949 г. да бъде приложен новият амортизационен план. Също за първи път у нас чрез законова норма се регламентира въпросът за счетоводителската правоспособност. Тогава е сложено началото на типичната при социализма двустранна подчиненост на счетоводните отдели: от една страна, административна – на ръководителя на предприятието, а от друга, методологическа – на счетоводната служба във висшестоящата организация. Разбира се, това е напълно обяснимо предвид държавната или кооперативната собственост, които подлежат на отчитане и най-вече на контрол. Постепенно юридическият характер на счетоводството става ненужен, тъй като липсват основанията за това – частната собственост над обособеното имущество и свободните пазарни условия. Счетоводството се превръща във функция на управлението и контрола над средствата, с които предприятието работи, но те принадлежат на държавата. Огромните строежи, създаването на големи индустриални предприятия, обединения,

¹¹ В нейните основи стои балансовата теория на счетоводството, формулирана първоначално в Русия от проф. Н. Лунский в началото на XX век, а впоследствие развита в идеологическо отношение в СССР за нуждите на социалистическото счетоводство.

комбинати, комплекси и т.н. налагат създаването на много нови работни места за счетоводители. В интерес на държавата е те да бъдат добре подготвени и да познават унифицираните и непрекъснато усложняващите се правила за счетоводно отчитане, калкулиране на себестойността, контрол над материално отговорните лица, попълването на планови и статистически отчети и т.н. Отговорният, а впоследствие главният счетоводител не е длъжен да приема за изпълнение и оформяне документи, които според него водят до нарушаване на законите и установения ред. Ако все пак ръководителят на предприятието писмено му нареди това, той следва да го изпълни и веднага да уведоми висшестоящата организация. Никой друг пост на функционален ръководител не се е радвал на подобно отношение.

В обемния правилник към закона са представени типови балансови схеми за индустриалните, за търговските, за занаятчийските предприятия, за тези към народните съвети, за ДЗС и за ТКЗС. Предвижда се всички балансови пера да отговорят на едноименните сметки от главната книга. Подробният списък на счетоводните сметки, заедно с тяхната характеристика и начина за воденето и приключването им, се нарича Обща номенклатура. След като са изброени всички сметки от общата номенклатура, вече като типов сметкоплан са представени тези, които се отнасят до отделните отрасли. Това изместване на законодателното внимание към счетоводните сметки и към текущото счетоводство ще стане характерно за периода на социалистическото развитие. В интерес на контролната функция, която е възложена на счетоводството, е да няма никакви отклонения от унифицираните изисквания на текущите записвания.

За първи път заедно със закона и с правилника в сила влизат осем подзаконови акта в областта на счетоводството, оформени като наредби, инструкции и окръжни. Всъщност това най-добре илюстрира новия модел на нормативно уреждане на счетоводството. Законодателната власт предоставя на изпълнителната правото да дава конкретни и ясни указания по всеки един въпрос. От една страна, това е загриженост за правилното развитие, но от друга е проява на тоталния контрол, който се налага над стопанството. И ако сме съгласни, че това е идеологията на социалистическата държава, то можем само да съжаляваме, че този подход остави трайни следи в съзнанието на много от практикуващите професията.

Законът за счетоводството, правилникът към него и другите съпътстващи ги актове бързо изпълняват предназначението си – преход към регулиране на счетоводството изцяло от изпълнителната власт. В края на декември 1950 г. Министерският съвет приема Постановление 2913 за вътрешно-ведомствения финансов контрол, както и Постановление 2914 за счетоводната отчетност. С последното са приети за приложение: Наредба за документите и записванията в счетоводството на предприятията; Наредба за главните (старшите) счетоводители на държавните, кооперативните и обществените учреждения, организации и предприятия; Наредба за счетоводните

отчети и баланси на предприятията и стопанските организации. Основната цел е една – пълно унифициране на първичната документация, отчетните регистри и форми; на начина на счетоводните записвания; на кореспонденцията между сметките и т.н. Всичко това става възможно на основата на типови изисквания по отрасли и по дейности в народното стопанство. Няма как това да стане чрез закон, колкото и той да бъде подробен в сравнение с предишните. Освен това изпълнителната власт не може да променя законите, а трябва да осигурява тяхното практическо приложение. За целта тя може да издава подзаконови нормативни актове от ранга на Министерския съвет до всяко отделно централно ведомство. Ето по този начин у нас, в началото на 50-те години на XX век, окончателно се скъсва със законодателния модел за уреждане на счетоводството. Налага се съветският модел на строга, централизирана регулация чрез отделни подзаконови актове и тяхната промяна по изключителната инициатива на изпълнителната власт. Една от основните регулации – сметкопланът, претърпява десетки изменения и допълнения. Концепцията се сменя от типов (отраслов) към единен за всички предприятия сметкоплан. За някои от обектите на отчитане, например за основните средства или за стоково-материалните запаси, се издават наредби, инструкции, писма и окръжни. А извън публикуваните в Държавен вестник нормативни актове циркулират конкретни разпореждания, писмени разрешения, инструкции и указания на всяка една висшестояща организация. Главният счетоводител трябва не само да познава, но и отлично да се ориентира в този нормативен лабиринт. За тези случаи, които не са описани в някой от всички налични актове, той трябва да поиска и да получи писмено разрешение дали да постъпи по един, или по-друг начин.

Интерес представлява кой е нормативният акт, приет от законодателния орган на страната, на чиято основа дълго време се издават поредицата от счетоводни регулации на изпълнителната власт. За някого може да прозвучи парадоксално, но този нормативен акт се нарича Закон за финансовия контрол, във варианта на публикуването му на 11 ноември 1960 г. До началото на политическите промени у нас в него са внесени само няколко незначителни изменения и допълнения. Заглавието на закона достатъчно ясно определя неговото приложно поле. В предпоследния чл. 41 от този закон е записано това, което за дълго време предопределя нормативното уреждане на счетоводството у нас. Текстът е следният *„За приложение на закона министърът на финансите издава наредби, а министрите и ръководителите на централните ведомства и организации издават инструкции, съгласувани с Министерството на финансите.“* Самото изпълнение на закона се възлага на министъра на финансите. Така, на основата на цитирания чл. 41 от Закона за финансовия контрол, са издадени основните подзаконови актове в областта на счетоводството до началото на промените от 1991 г. Ето какъв парадокс се получава. Чрез един закон се уреждат първично обществени отношения, които се поддават на трайна уредба, докато една наредба се издава за прилагането на отделни негови разпореждания. Излиза, че според идеолозите на социалистическото стопанство счетоводството не може

да се издигне до нивото на трайни обществени отношения, но финансовият контрол може. Парадоксално е и това, че системата, която ще контролира счетоводството, става основа за неговото регламентиране. Според мен този законодателен рецидив може да се види и в наши дни в различни области на стопанството. И за да провокирам бъдеща дискусия в тази насока, ще поставя следния въпрос: Редно ли е в Закона за независимия финансов одит да бъде включена частта за организацията на публичния надзор над този вид обществени отношения?

От твърде разнообразните въпроси по регулирането на счетоводството до началото на 1991 г. бих желал да обърна внимание само на три от тях, които дават обобщаваща представа за развитието му:

- а)** прекомерния брой на общи, функционални и отраслови подзаконови актове;
- б)** изключителното значение на сметкоплана;
- в)** счетоводната методология и ролята на счетоводните кадри.

По първия въпрос: Основният подзаконов акт в областта на счетоводството е Наредбата за счетоводната отчетност. Нейната последна редакция е от 1 януари 1981 г. или това е Наредба № 12. Ако изключим заглавието, както и основанието, на което тя е издадена, в действителност нейната материя е еквивалентна на предишните закони за търговските книги. Разбира се, като се има предвид, че тя е изградена на основата на „социалистическата“ теория на счетоводството. Наредбата е достатъчно обемна и по същество обхваща както счетоводно-правни норми, така и административни изисквания. Въпреки че по същество всички основни въпроси са обхванати, при това доста подробно, Министерството на финансите, Централното статистическо управление, Държавният комитет за стандартизация, Комитетът по единна система за социална информация, а и отделните министерства и централни ведомства издават редица функционални и отраслови подзаконови актове по счетоводство. Този уклон към изключително строго регламентиране до най-малки подробности е характерен за времето си и не е възможно счетоводството да прави изключение. Затова нека настоящото изложение да не се възприема като критика към този модел, защото той е напълно адекватно разработен в съответствие със съществуващите тогава политически, социални и икономически условия в развитието на страната ни. При това изпълнява добре предназначението си. В наши дни, когато ние стигнахме до едно много либерално счетоводно законодателство, можем да съжаляваме, че не съхранихме някои създадени тогава традиции. Това съвсем не е израз на носталгия по едни нормативни актове, които са изживели времето си, а трезвата оценка на един изстрадан опит. Както и поредното доказателство за противоречивия път, по който се развива нашето счетоводно законодателство.

По втория въпрос: Идеята за създаване на организирана и централно регламентирана система на счетоводните сметки датира от

1890 г. и е един от приоритетите на немската счетоводна школа от първата четвърт на XX век. По-късно тя намира добър прием в съветското, във френското и в испанското счетоводно законодателство. Първият тип сметкоплан у нас е въведен чрез Закона за търговските книги и Правилника за приложението му от 1947 г. Той е заменен от типови сметкоплани за отчитане на дейността по отделни отрасли. От 1 януари 1960 г. влиза в сила първият единен сметкоплан, който преминава през няколко редакции. От началото на 1979 г. вече се ползва нов единен сметкоплан, а неговата редакция от 1 януари 1984 г. продължава действието си до реформата в счетоводното законодателство от 1991 г. Идеята за строго използване на определени счетоводни сметки и задължителни типови кореспонденции напълно съвпада с пълната унификация, към която е насочено счетоводното законодателство при социализма. Така изключително лесно се контролира начинът на текущо отчитане на средствата. Поради строгите санкции от страна на финансовия контрол счетоводителите използват само предварително допустимите счетоводни сметки и кореспонденции между тях. С годините една немалка част от по-слабо подготвените счетоводители започват да възприемат професията си като кореспонденция между сметките особено когато вместо наименования се използват шифри, които лесно се запомнят.

По третия въпрос: До времето на социалистическите промени у нас законодателно не се регламентира организирането на счетоводните служби и тяхното ръководство. Съответно не съществува централизиран методологически орган по счетоводството. В стопанската област обаче социализмът се крепи на тоталния финансов контрол, затова следва да бъдат създадени адекватни условия. Съвсем накратко те се свеждат до следното:

- а)** организиране на централизирано методологическо ръководство в Министерството на финансите в сътрудничество с някои други централни ведомства. На тази основа се изгражда йерархична методологическа структура отгоре надолу във всички отрасли и дейности до всяка една отчетна единица;
- б)** създаването на счетоводни отдели във всяко предприятие и тяхното структуриране в сектори с отговорни, старши и главни счетоводители. Без подписа на главния счетоводител, наред с този на ръководителя, документите, от които произтичат права и задължения, са недействителни и не следва да се изпълняват. В по-малките предприятия на главните счетоводители се възлагат и функциите на юрисконсулт, тъй като няма по-подготвен специалист в областта на социалистическото стопанско, финансово и трудово право;
- в)** регламентиране на счетоводителска правоспособност, последвана от редица нормативни мерки, които са насочени към повишаване на квалификацията на счетоводните кадри. Основен регулаторен акт става Наредбата за главните счетоводители, която претърпява няколко редакции. Провеждат се национални съвещания на главните счетоводители,

методологически срещи и други форуми, които са свързани не само с даване на указания, но и с повишаване на квалификацията на кадрите. През 1978 г. е издадено ПМС № 38 за повишаване ролята на главния счетоводител в управлението на социалистическите организации. Длъжността, която е приравнена до тази на заместник-директор, може да се заема само след провеждането на конкурс по документи, при което, забележете, партийната принадлежност не е самостоятелен фактор!¹² В началото на 70-те години на ХХ век се учредяват званията „експерт-счетоводител“ и „главен експерт-счетоводител“. Те се получават само след последователното полагане на трудни и обемни писмени и устни изпити. На придобилите я се осигуряват определени професионални предимства, както и допълнително възнаграждение.

§ 3. НАШЕТО СЪВРЕМИЕ

В началото на 1989 г. у нас влизат в сила Указ 56 за стопанската дейност и Правилник за неговото приложение. По това време обаче никакви стопански реформи не могат да реанимират политическата система на социализма. Затова закономерно последват събитията от 10 ноември 1989 г., а в последствие Националната кръгла маса и многопартийни парламентарни избори през юни 1990 г. През лятото на същата година започва подготовката на Търговски закон, Закон за счетоводството, Закон за Сметната палата и други актове, които трябва да бъдат в основата на икономическата реформа и прехода към свободната пазарна икономика. Законът за счетоводството е приет от ВНС на 3 януари 1991 г. и с президентски Указ № 16 е обнародван в брой 4 от 15 януари в Държавен вестник. С това той си спечелва името на първия икономически закон на прехода и по думите на двигателя на този процес, проф. Дурин, прави *„исторически поворот в счетоводната и икономическата дейност на предприятията.“* Развитие на счетоводното законодателство в нашата страна навлиза в своя трети етап.

Можем да приемем, че това е етапът на неговото съвременно развитие. Затова аз ще си позволя само да маркирам в няколко точки моята лична оценка за случилото се. През тези години влизат в сила три напълно нови редакции на Закона за счетоводството. Това прави средно по 10 години полезен живот на всеки. Националният сметкоплан като подзаконов акт с незначителни промени просъществува също 10 години и е отменен, като обаче неговият модел се запазва за приложение. Националните счетоводни стандарти (НСС) претърпяват редица промени, с непрекъснат стремеж за максимално приближаване към концепцията на международните. Дванадесет години след като излиза първата им редакция, те стават Национални стандарти за малки и средни предприятия (НСФОМСП), а единадесет

---

¹² По времето на социализма, за разлика от повечето ръководни постове, за главните счетоводители се допуска да не бъдат членове на управляващата БКП. Само че това е открито много по-рано от Илф и Петров, които пишат *„Любовта към съветската власт не е професия. Трябва и да се работи.“*

години по-късно отново се връщат към първоначалното си наименование. Наименованието им е подвеждащо, защото те не са създадени на основата на хармонизираното европейско счетоводно законодателство с отчитане на местните особености и изисквания. Те просто са един нередактиран превод на МСС в изданието им от началото на ХХI век.

Регламентацията на Международните счетоводни стандарти (МСС), а впоследствие Международни стандарти за финансова отчетност (МСФО), у нас също се развива твърде противоречиво. До 2001 г. те могат да се прилагат само неофициално, чрез изготвянето на втори годишен финансов отчет на най-значимите предприятия, когато те имат действително необходимост от това. От 2003 г. те са регламентирани като официална счетоводна база, наред с НСС, при това на такава широка основа, че се допуска и доброволно преминаване към тях, без да са налице никакви критерии или необходимост от това. След 13 години започва законодателното ограничаване на прилагането им, но възможността за доброволно прилагане си остава. Посочвам всички тези факти, за да обърна внимание на непоследователността, която продължава да съпътства развитието на счетоводното законодателство. В същото време не може да се отрече стремежът към неговото усъвършенстване. Така или иначе тези две обстоятелства съжителстват в наши дни.

Друга особеност на съвременното развитие е еkleктичният характер на счетоводното законодателство. Имам предвид погрешното разбиране за примиряването на две различни концепции – тази на хармонизираното европейско законодателство и тази на МСФО/МСС. Първата се реализира чрез регламентите и директивите на Европейския съюз, които задължително действат или пряко, или се транспонират в местното законодателство на страните членки. Макар и наднационални, техните изисквания са съобразени с общностното право и при транспонирането им не водят до колизия с други норми от правната рамка на страните. МСФО/МСС са такава счетоводна база, която има лука да не е съобразена с никакви други изисквания, освен със своите собствени. Тези стандарти са насочени изцяло към консолидираните финансови отчети на борсово регистрираните международни компании. При тях местните правни рамки се игнорират за сметка на уместното представяне на отчетната финансова информация пред международните инвеститори. Ако бъдат приложени на индивидуална основа, в която и да е държава от Европейския съюз, колизията на отделни техни изисквания с нейната цялостна правна рамка е повече от сигурна. При това МСФО/МСС се променят твърде често, загърбвайки дори установени икономически и финансови принципи, за сметка на уместното представяне. Нашият законодател обаче вероятно не разбира това, поради което оставя необосновано широкото приложение на МСФО/МСС. Освен това нашите национални стандарти съвсем не са такива, защото не са в съзвучие с европейските изисквания, а просто копират подхода на МСФО/МСС. Най-типичен пример за това е неуместното позоваване на справедливата стойност извън възможността за прилагането ѝ при някои търгуеми финансови инструменти. Влязлата в сила от началото

на 2020 г. Концептуална рамка за финансова отчетност на Съвета по МСС все повече се отдалечава от хармонизираното европейско счетоводно законодателство и се оглежда единствено в себе си. В същото време МСФО/МСС следва да се развиват на нейна основа, с което ще продължат да се противопоставят на правните рамки на страните от ЕС. И тук следва централният въпрос. Счетоводното законодателство и неговите регулации следва да отговарят на интересите на бизнеса и с това да съдействат на развитието му. Техните концепции, принципи и правила следва да са адекватни на неговото ниво и възможности за развитие. Затова Директива 2013/34/ЕС осъвременява разбирането за категоризация на предприятията и техните икономически групи от микро до големи. Да се прилагат едни и същи регулации към различните групи нито е обосновано, нито съдейства на бизнеса. Още по-малко му съдейства тежката конструкция на МСФО/МСС, ако за тях няма очакващите ги потребители.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

У нас се е създала странната представа, че счетоводното законодателство се развива само за себе си или в най-добрия случай, за да обслужва администрацията. Според мен твърде слаба е връзката му с нуждите на сферата, към която то е насочено – бизнеса. Ето основните причини за това:

- а)** наследената историческа обремененост, която видяхме, че води началото си от преди цял век;
- б)** откъснатост на Търговския закон от Закона за счетоводството;
- в)** слаба финансова и юридическа подготовка на една немалка част от собствениците и ръководителите. Тяхната загриженост се свежда основно до внасяне на по-малко ДДС и избягване на осигуровки върху по-високите заплати;
- г)** липса на интерес от страна на работодателските организации към развитието на счетоводното законодателство, независимо че това би било в тяхна полза. Той е заместен изцяло от интерес към данъчните закони;
- д)** подценяване на счетоводния труд от редица собственици, тъй като, както посочихме по-горе, те нямат минимално разбиране за неговото значение за по-доброто финансово управление;
- е)** липса на национална, но и на международно призната организация на счетоводителите, която да им налага по-строги правила за първоначална и текущо поддържана квалификация.

Вероятно по всяка една от тези, а и по други възможни причини може да има различни мнения. Една по-широка дискусия винаги е полезна, но, за съжаление, няма обществен интерес към това. Затова съжалявам, че трябва да завършва песимистично, но съвременното счетоводно законодателство трябва да излезе от развитието за себе си и да се насочи към бизнеса. Друг е въпросът доколко той разбира и би съдействал за това.

Библиографска справка

1. Гериловски, В. *Оценките при годишните баланси, Годишник на Висшето търговско училище, Варна, 1934 г.*
2. Джидров, П. *Коментар на Търговския закон в два тома, 1920 г., фототипното издание от 1993 г.*
3. Дурин, Ст. *Счетоводството и независимия финансов одит, Спомена, размисли, оценки, второ издание, С., 2017 г.*
4. Душанов, Ив. *Счетоводната отчетност и счетоводните кадри в стопанското управление на НРБ, В., 1976 г.*
5. *Закон за търговските книги от 1922 г.*
6. *Закон за търговските книги от 1947 г.*
7. *Закон за счетоводството от 1948 г.*
8. *Закон за счетоводството от 1991 г.*
9. *Закон за счетоводството от 2002 г.*
10. *Закон за счетоводството от 2016 г.*
11. *Наредба-закон за търговските книги от 1936 г.*
12. Пенчев, П. *Как се наливаха основите. Към ранната история на българската корупция, (1879-1912 г.), С., 2011 г.*
13. *Сборник нормативни документи по счетоводна отчетност, С., 1981 г.*
14. Свраков, А. *Развитие на счетоводното законодателство в България от Освобождението до наши дни, ИК Труд и право, С., 2019 г.*
15. *Търговски закон от 1898 г.*
16. Цураков, А. *Енциклопедия на правителствата, народните събрания и атенатите в България, С., 2008 г.*
17. *Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch, 1861.*
18. *Code de Commerce, 1807.*
19. *Código de Comercio, Edición oficial, en 30 de Mayo de 1829.*
20. *ORDONNANCE DE 1673 Édit du roi servant de règlement pour la commerce de négociants et marchands tant en gros qu'en détail, Présentée par M. Edouard Richard.*
21. *Preußisches Allgemeines Landesrecht, 1794.*

EVOLUTION OF ACCOUNTANCY LEGISLATION IN BULGARIA

Anton Svrakov, PhD

Certified Public Accountant

Registered Auditor

Keywords:	Summary
<i>Accounting regulations</i> <i>European accounting harmonization</i> <i>Commercial laws</i> <i>Bulgarian accountancy act</i>	<i>This paper presents in an extremely summarized way the overall development of the Bulgarian accounting regulations. It is based on a much more complete study and it was adapted for the purpose of a conference as well as for its presentation in the magazine of the Institute of Certified Public Accountants in Bulgaria in the jubilee for the profession of certified public accountants 2021. It subsequently reviews the different stages of the accounting legislation after the restoration of our state independence in 1878, during the two changes in our socio-political system until our days. Both the external influences and the specific conditions that led to making various legislative and regulatory decisions are analyzed. The critical tone, which can be easily detected, is focused exclusively on the opportunity to learn from history and to consider carefully what legislative decisions are needed for our more effective economic development.</i>